

Hundslevvej 24, matrikel 2

Den gamle vandmølle "Lillemølle"

Husmandsted

Samlet af Jørgen Bromand

Hundslevvej 24, Lillemølle 1948 - 1952. Det Kgl. Bibliotek.

Hundslevvej 24, Lillemølle 1962. Det Kgl. Bibliotek.

Augustenborg distriks skyld - og panteprotokol folio 197.

Om den gamle vandmølle kan berettes: Vandmøllen Lillemølle omtales i ældre skatteregistre 1514 og 1518.

Blandt de kongelige møller nævnes, på plattysk nedenstående møller fra omegnen og hvad de skal yde i afgifter.

De molen heven vom deisem gave geven mollt: **år 1514.**

Wyntmole	(på Ærø)	1 last	6 ørtig
Bromole	(Bromølle)		15 ørtig
Ekyng mole	(Egenmølle)	1 last	1 ørtig
Swenshmole	(Sversmølle)		8 ørtig
Awnbomole	(Avnbøl mølle)		20 ørtig
Lihlde mole	(Lillemølle)		10 ørtig

Meel fra møllene 1518.

Von den molen ist mehl gekommen **år 1518**

Wynt mole	på Ærø	22 ørtig
Bromole	Bromølle	12 ørtig
Ekyng mole	Egen mølle	22 ørtig
Swensmole	Svensmølle	8 ørtig
Normole	Østerholms mølle	19 ørtig
Litel mole	Lille mølle	12 ørtig.

Ovennævnte møller vare alle kongelige møller, men da Ditlef Rumohr 1601 sælger Søburggaarde, kaldet Rumohrsgaard på Als til hertug Hans den Yngre, for 33 000 rigsdaler med tilhørende 17 Boel og 19 kåd, nævnes også Lytke Wassermühle og en hestetrukken grynmølle, som hørende til gården.

Lillemølle har således gennem lange tider hørt til herregården Rumohrsgård og har i almindelighed været drevet af forpagtere. I ældre tider var bønder og kådnere pligtgæster til de hertuglige møller. Det har været en vellønnet bestilling at være mølleforpagter og møllerfamilier har i almindelighed været ansete folk.

Af mølleforpagtere på Lillemølle vandmølle kan anføres:

1. 1634 - 1645 Christen Petersen,
2. 1646 - 1652 Peder Møller
3. 1653 - 1689 Hans Møller.
4. Rasmus Christensen
5. Hans Christensen Blytækker
6. 1767 - Johann Kesselring
7. Hinrich Petreas
8. 1786 - Monsier Ludewig Wilhelm Clements
8. Jørgen Jørgensen Sedeberg
9. 1828 - 1838 Hans Christian Wolf
10. 1839 - 1856 Andreas Christensen
11. 1856 - 1862 Peter Petersen
12. Claus Bonde
12. Bøtker Heinrich Christian Petersen
13. Niels Peter Christiansen
14. Hans Peter Christiansen
15. 1930 - Christian Christiansen

1. Christen Petersen 1634 - 1645

2. Peder Møller 1646 - 1652

3. Hans Møller var forpagter på lillemølle fra 1653 - 1689 da han døde 1689 og begravedes 7. 3. Hans enke fortsatte forpagtningen til 1694. Hun døde 1696 og begravede 3. juledag, salig Hans Møllers enke Anna af Liden Mølle.

Ved denne tid var tienden til præsten 2 skæpper byg årligen. År 1688/89 betalte Hans Møller von der Myhle til herremanden 30 rdl.

I ægteskabet var der 3 døtre.

- a. Maren Hansdatter Møller blev 24. 5. 1691 gift med Simon Steffensen Kremer, en søn af kromanden i Ketting Steffen Simonsen Kræmer. Han var født i Augustenborg og holdt over dåben af forvalter Alexander Poss på Gammelgaard. Han blev høker og kromand i Svenstrup og var efter sin tid en meget anset mand. Han døde 22. 4. 1710, hans enke Maren døde 29. 6. 1713. Deres børn :
  1. Engelboring - Ingelborg - født 17.4. 1692, blev 4.12. 1714 gift med første Claus Carlsen Schultz, de boede på Nygaard.
  2. Hans, født 14. 11. 1695. ved påske 1711 blev han privat examineret. Omkring 1725 synes han at have forældrenes sted i Svenstrup.
  3. Anne Marie, født 13. 11. 1697, Hun blev 1728 gift med Detlef Schnitzler, livtjener og overjæger ved hoffet på Nordborg.
  4. Margrethe, født 2. 5. 1700, hun blev 8. 10. 1728 gift med Johann Petersen Foged på slottet på Nordborg.
  5. Steffen, født 9.12. 1703, han døde 1706.
- b. Kathrine Hansdatter Møller, blev 1696 gift med Hans Tetersen Kræmer i Frydendal i Helved.
- c. Anna Sofie Hane Møllers datter, blev gift med Rasmus Christens

4. Rasmus Christensen som var gift med formandens datter Anna Sofie overtog forpagtningen, men døde 5. 2. 1697. Hans enke Anna Sofie blev 26. 4. 1698 gift med Hans Christensen.

5. Hans Christensen Blytækker af Guderup som overtog forpagtningen. Han levde endnu 1728. (En søn Christen Hansen født 1702 døde 4. 10., begravet 10. 10. 1773, 71 år i Hundslev.)

Børn- - vend : Kathrina Hansdatter født 20. 6. 1703, blev 8.8. 1727 gift med

6. Johann Kesselring som blev forpagter af vandmøllen, og boede her indtil sin død 1776, 85 år gaulele I hane ægteskab med Kathrine Hansdatter var der to døtre .

- a. Frederikke Lovise Kesselring født 1703 blev 1749 gift med forvalter Jørgen Brodersen på Østerholm, en sønnesøn af hollender Jørgen Brodersen på Hjortholm hvor han var født. Jørgen Brodersen døde 1755 og hans enke Frederikke Lovise, født Kesselring blev derefter gift med Johannes Brandt, en præstesøn fra Guderup, som blev forpagter på Hjortholm, Frederikshof og senere af Augustenborg Ladegård.
- b. Anne Marie Hansdatter, søsteren til Katharina Hansdatter, født 1709 den 19. 9. blev 1736 gift med Thomas Jessen fra Sønderborg, der fra 1734 - 1741 var mølleforpagter på Blæsborg og derefter møller i Sønderborg.

Johann Volkmar Keeselrings hustru Katharina Hansdatter døde 1746, den 18. 5. begravet maddam Kesselring, og enkemand Johann Volkmar Keeselring blev 28. 9. 1749 gift med Karen Godt.

Johann Kesselring døde 29. 3. 1776 i Lillemølle, 86 år. født ca. 1690.

Enke Karen døde 25. 8. 1780 sammested 69 år.

7. Hinrich Petreas efterfulgte Kesselrurig som forpagter af vandmøllen. 1767, den 8. 7. fødtes hans søn Vesti i Lillemølle. Monsier Johannes brandts barn i Lillemølle døde 1766. Det er måske en slægtning.

8. Monsier Ludewig Wilhelm Clements, hochfyrstlicher jæggerreitet, overtog 17. 1. 1786 forpagtningen af vandmøllen Lillemølle, og måtte ved denne lejlighed i henhold til Gamle Augustenborger panteprotokol overtage en obligation på 200 rigsdaler for gæld på Møllen. År 1802 deri 13. 7 låner han på en obligation til Ulkebøl kirkekasse 500 rdl. Ludwig Wilhelm Clements var født ca. 1736. blev 3. 12. 1772 gift med Cathrine Harboe, født ca. 1739, datter af Jørgen Harboe i Skoven. De boede i Helleved hvor Clements har været ridende skytter under hertugen af Augustenborg.

Deres børn:

- a. Emilia elements født 1774 døbt nr. 33.
- b. Marie Elisabeth født 1773, døbt nr. 4. Hun blev 5. 11. 1799 gift med Peter Friedrichsen Timm, borger og bager i Sønderborg.
- c. Friedrich Christian født 1779, døbt nr. 7.
- d. Carl Ludwig August født 1782, døbt 5. 3. Begge sønner blev møllere på Fyn.

Folketælling i Hundsløv 1803.

1. Ludewig Wilhelm Clement husfader	67 år	møller og kådner.
2. Catharina Harboe hans kone	64 år	begge i første ægteskab.
3. Emilia Clement datter	28 år	ugift
4. Carl Ludervig Clement søn	21	år ugift
5. Jørgen Christensen	21 år	ugift møllesvend.
6. Charlotte Andresen	21 år	tjenestepige
7. Dorothea Hansen	15 år	tjenestepige
8. Johann Christian Petersen hyremand	64 år	pensioneret underofficer.

Ludwig Wilhelm Clements døde 29.12. 1807 i Lillemølle 71 år.

Lorenz Harboe formodentlig en farbroder til hustruen, døde 25. 3. 1710 Lillemølle 81 år., var født 1710.

Det vides ikke bestemt hvem der har efterfulgt Ludwig Wilhelm Clements som mølleforpagter. I bogen "Møller på Als" udgivet 1966 af Hans Linow og Jens Lampe, nævnes Jørgen Sedeberg, Claus Lucht og som den sidste mølleforpagter Claus Bundesen, uden at give andre oplysninger om dem.

8. Jørgen Jørgensen Sedeberg var en søn af præsteinderste i Hundsløv og snedker Jørgen Eriksen Sedeberg og var født ha. 1776. Han blev 11. 1. 1814 som snedkersvend gift med Anna Iversen Bøtzow født ca. 1778 datter af søfarende Iver Bøtzow i Notmarkskov. Der synes ikke at være født børn af dem i Notmark sogn.

Familie navnet Lucht kendes ikke i Notmark kirkebog.

9. Hans Christian Wolf var født på Kegnes.

Hans Christian Wolf var forpagter af vandmølleri i 10 år, fra ca. 1828 til 1838 da han købte Kroen i Elstrup. Han blev gift med Trinke Mortensen.

Deres børn:

- a. Catharine Marie født 8. 2. 1829 i Lillemølle.
- b. Anne Marie født 5. 6. 1831 i Lillemølle.
- c. Jørgen Jørgensen Wolff født 11. 9. 1833 i Lillemølle.
- d. Marie Cathrine Wolff født 27. 3. 1836 i Lillemølle.

Sønnen Jørgen Wolff efterfulgte sin fader som kromand i Elstrup.

Folketælling i Hundeslev 1835.

1. Hans Christian Wolf 32 år mølleforpagter.
2. Trinke Mortensen 26 år hans kone.
3. Cathrine Marie Wolf 6 år datter
4. Anne Marie Wolf 4 år datter
5. Jørgen Jørgensen Wolf 2 år søn.

10. Andreas Christensen var mølleforpagter fra 1839 til ca 1856.

Han var født 11. 3. 1811 i Lysabild.

Han var møllesvend i Lillemølle, da han 5. 7. 1840 blev gift med Cathrine Marie Jørgensen født 29.1 1. 1817 i Lebøl datter af, senere boeland i helleved Christian Jørgensen.

Børn født Lillemølle:

a. Anne Marie	født 4. 2. 1841
b. Marie Cathrine	født 30. 3. 1843
c. Christen Christensen	født 6. 1. 1845
d. Andreas Jørgensen Christensen	født 4.10. 1848
e. Cathrine Marie Christensen	født 8. 9. 1851

11. Peter Petersen var mølleforpagter fra ca. 1856 til ca. 1862.

Han var født 1823 i Angel, var møllesvend på Østerholmsmølle, da han 5. 6. 1856 blev gift med Anne Marie Andresen Høj, født 22. 2. 1835 i Hundeslev, datter af hyreinderste Andreas høj og hustru Anne Christine i Hundeslev.

Børn fødte i Hundeslev:

a. Peter Petersen	født 13. 9. 1856 da faderen var møllesvend.
b. Marie Christine Petersen	født 6. 3. 1858 da faderen var mølleforpagter.
- Marie Christine døde 21.4. 1861, 3 år.

Folketælling 1860 i Hundeslev.

Familie 64. Møllerboligen i Lillemølle.

1. Peter Petersen	37 år født på Angel, mølleforpagter.
2. Anne Marie Høj	25 år født i Notmark sogn, hans kone.
3. Peter Petersen	4 år deres søn
4. Maria Christina	2 år deres datter.
5. Anna Maria Iversen	16 år ugift tjenestepige.

12. Claus Bonde efterfulgte Peter Petersen som mølleforpagter. Den 19. 9. 1864 fødtes Marie Bondesen, datter af møller Claus Bonde og hustru Marie født Bladt. Denne mand må antages at være den sidste møller på vandmøllen i Lillemølle.

Fra omkring 1870 synes møllestedet kun at have været et inderstested under herregården Rumohrsgård, og har været beboelse for bøtkeren på gården. Til stedet henlå 0 1876: 29669 ha. indtil 1830: 0 25 89 ha.

12. Bøtker Heinrich Christian Petersen og hustru Friderikke.

En datter fødtes 23. 6. 1872 og døbt 3. 7. ved moderens kiste Frederikke Margrethe Petersen, moderen begravedes samme dag. Bøtker Heinrich Christian Petersen synes at være rejst bort.

13. Niels Peter Christiansen efterfulgte som mejeribødker.

Han var født 27. 4. 1852 i Durup, Sæby sogn på Sjælland, søn af husejer Christian Christiansen og hustru Karen Marie Sofie Nielsdatter. Han blev 24. 11. 1881 i Notmark gift med Marie Cathrine Hansen, født 8. 2. 1856 på Augustenborg, datter af, senere kådner Hans Josiasen og hustru Charlotte Dorothea, født Sørensen boende i Helved.

14. Hans Peter Christiansen bødker på Rumohrsgård født 15.10. 1861 i Weddinge, søn af indsidder Christian Hansen og hustru Christiane Christiansen i Weddinge, boende på Rumohrs gård. Blev 19. 1. 1893 gift med Augusta Emilie født 16. 12. 1871 i Osterwick datter af besidder Friedrich Wilhelm Klatt og hustru Emilie Ludewikke født Schubert. Osterwick ved Danzig.

Børn:

- a. Friedrich Wilhelm født 17. 5. 1895 i Lillemølle.
- b. Louise Emilie født 24. 1. 1904 i Lillemølle.
- c. Christian Christiansen født 26. 9. 1906.

Bødker Hans Peter Christiansen købte 1928 beboelseshuset art. 62 ejmosevej 7, i Hundsløv og han arbejdede på Rumohrsgård. Hans hustru døde 8. 10. 1936 i Hundsløv.

Han døde 11. 12. 1953, 92 år.

Datteren Luise født 24. 1. 1904 blev 31. 7. 1932 gift med Ingwart Andresen, som forulykkede 23. 6. 1950 i en grusgrav i Notmark. Hun arvede huset Sejmosvej og blev senere gift med vognmand Jacob Petersen.

15. Christian Christiansen født 26. 9. 1906, søn af formanden, overtog 1930 det gamle møllested i Lillemølle som havde fået 15 tdr land tillagt fra Rumohrsgård og var nu et statshusmandsbrug.

Der blev Udbygget og ombygget udbygninger til stedet. Christian Christiansen blev gift med Harroldine Arnholdt født 22. 4. 1913.

Ludewig Wilhelm Clements

Hochfürstlicher Jägerreiter und müller zu kleinmuhle.

Lillemølle i Notmark sogn, vandmølle, folio 245 i Augustenborg distrikters skyld - og panteprotokol Gamle Augustenborger protokol art. 103.

1786 17. 1. overtager Ludewig Wilhelm Clement, ved overtagelse af vandmøllen en obligation i den Gamle protokol på 200 rdl.

1802 13. 7. låner hun på en obligation til Ulkebøl kirkekaske 500 rdl..

Folketælling 1803: 2. familie:

1. Ludewig Wilhelm element, husfader 67 år. første ægteskab, møller, kådner
2. Catharina Harbo hans kone 64 år
3. Emilie Clement datter 28 år ugift
4. Carl Ludewig Clement søn 21 år
5. Jørgen Christensen 21 år tjenestefolk, mølle svend
6. Charlotte Andresen 21 år tjenestefolk
7. Dorothea Hansen 15 år tjenestefolk
8. Johann Christian Petersen 64 år, boer til leje, pens. underofficier.

Jomfru Marie Elisabeth Clemens blev 5. 11. 1799 gift med Peter Friedrichsen Timm, borger og bager i Sønderborg.

Artikel 2. Vandmøllen i Lillemølle.

Ved folketællingen i Hundslev 1855 boede her:

Hans Christian Wolf	32 år mølleforpagter
Trinke Mortensen	26 år hans kone
Cathrine Marie Wolf	6 år
Anne Marie Wolf	4 år
Jørgen Jørgensen Wolf	2 år

Hans Christian Wolf var født på Kegnes.

Han havde vandmøllen i Lillemølle i forpagtning i ca. 10 år og købte 1839 Elstrup Kro af Lorens Jørgensen som 1829 var gift med Cathrine Marie Roed fra Notmark.

Senere overtog sønnen Jørgen Wolf kroen, han var gift med Kathrine Bonde.

Den 29. 5. 1883 nedbrændte hele ejendommen og ligeledes Mathias Vogelsangs ejendom.

Gæstgiveriet blev så opbygget på den modsatte side af gaden. Kroen overtoges af sønnen Jørgen Wolf, som var gift med Anne Marie Jørgensen. Han døde 11. 1. 1923, 67 år gammel.

Hans solgte 1910 kroen til Hans Bonde og overtog beværtningen på Elstrup station. Den nye ejer af kroen solgte denne efter en kort tid til landmand Jørgen Krogh fra Lillemølle. Efter få års forløb solgte han kroen til Alfred Petersen og købte en gård beliggende midt i byen.